480. rocznica nadania praw miejskich Grajewu

Witaj młody mieszkańcu Grajewa. Czy wiesz, że nasze miasto ma wspaniałą historię? Zapraszam Cię w krótką podróż w czasie ... Najlepiej zabierz w nią także swoich rodziców, to pomogą Ci, gdy spotkasz się z czymś, czego jeszcze nie rozumiesz ...

Po raz pierwszy w źródłach pisanych nazwa jeziora „Grajwy" pojawia się w 1405 r. Natomiast pierwsze wzmianki o istnieniu wsi książęcej „Graywa" pochodzą z 1426 r. Wieś ta leżała na pograniczu Polski, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Państwa Krzyżackiego. Granica biegła wzdłuż rzeki Ełk. W 1472 r. właścicielem wsi został Jan z Białowieży, który zaczął się nazywać później Grajewskim. To on w 1478 r. wybudował w Grajewie pierwszy kościół. W roku 1540 r. król Zygmunt Stary nadał Grajewu prawa miejskie. Następni królowie Jan III Sobieski i August II nadali kolejne przywileje. Jednak mimo korzystnego położenia Grajewo nie rozwijało się dynamicznie i cały czas było niewielką osadą. Zniszczenia wojenne w okresie potopu szwedzkiego spowodowały, że w 1676 r. w Grajewie mieszkało zaledwie 35 dorosłych osób. Sto lat później w 1777 r., miasto liczyło 43 domy oraz 258 mieszkańców. W końcu XVIII wieku cała Polska, w tym i nasze miasto straciły niepodległość. W grudniu 1812 r. przejeżdżał przez Grajewo cesarz Napoleon. W XIX wieku w okolicach miasta miały miejsce walki w okresie powstania kościuszkowskiego, listopadowego i styczniowego. Spowodowało to, że w 1870 r. odebrano Grajewu prawa miejskie i ponownie stało się one osadą. Jednak to właśnie w XIX wieku miasto intensywnie się rozwijało: w 1829 r. wybudowano szosę łączącą Petersburg i Warszawę, zaś w 1873 r. oddano do użytku linię kolejową Odessa - Brześć - Królewiec. To właśnie wówczas wybudowano w Grajewie, istniejący do dziś, dworzec kolejowy i stojący przy rynku kościół pw. Trójcy Przenajświętszej. W okresie I wojny światowej w 1918 r. przeniesiono siedzibę władz powiatu szczuczyńskiego do Grajewa. Okres II Rzeczpospolitej, to czas odbudowy i dalszego rozwoju. Poza siedzibą licznych urzędów w mieście powstało m.in. gimnazjum, a w miejscowych koszarach ulokowano oddziały 9. Pułku Strzelców Konnych. Przed wybuchem II wojny światowej Grajewo liczyło już ok. 10 tys. mieszkańców, z czego 40% stanowiła społeczność żydowska. Z racji swojego przygranicznego charakteru Grajewo przez wieki było miastem wielokulturowym, o czym świadczyły m.in. sąsiadujące ze sobą budynki: kościoła katolickiego, prawosławnej cerkwi, synagogi i ewangelickiego domu modlitw oraz cmentarze: katolicki, ewangelicki, prawosławny i żydowski kirkut. W okresie II wojny światowej miasto znajdowało się najpierw pod okupacją radziecką, a następnie niemiecką. W czasie wojny zginęła ponad połowa mieszkańców, zaś miasto uległo znacznemu zniszczeniu. Po drugiej wojnie światowej miasto powiększyło swoje granice. Intensywna rozbudowa nastąpiła w latach siedemdziesiątych XX wieku w związku z lokalizacją dużych zakładów przemysłowych przetwórstwa drzewnego i mleczarskiego. Obecnie leży na terenie województwa podlaskiego i liczy ponad 20 tysięcy mieszkańców.

Najstarsza legenda o powstaniu Grajewa

Po owym fatalnym wypadku z jabłkiem, pierwszy nasz rodzic Adam wielce stracił na humorze. Szedł, wypędzony z raju, bez słowa, jak martwy, rozpacz go przygniatała. W ciągu drogi ani słowem nie odezwał się do swej małżonki, która wszelkich sposobów używała, aby stłumić w nim żal, jaki czuł do niej – rozproszyć jego zmartwienie, by go rozerwać i skłonić do rozmowy. Na próżno: miesiące mijały, a Adam się nie odzywał. Straciła Ewa wreszcie cierpliwość, przestała się Adamem zajmować. Ale czego nie mogły zdziałać słowa, pieszczoty i łzy Ewy, sprawiła to niespodziewanie muzyka. W czasie odpoczynku w pewnej miejscowości, małżonka Adama, zrobiwszy sobie jakiś instrumencik, poczęła na nim grać. Dźwięki muzyki ożywiły go, rozproszyły żal, smutek i rozpacz, a gdy Ewa grać przestała, Adam bojąc się, by znów nie popadł w stan poprzedni, zawołał „Graj Ewo!" I były to pierwsze słowa Adama po wyjściu z raju. Na miejscu tego zdarzenia cokolwiek później stanęła osada, która potomkowie Adama, na upamiętnienie pierwszych słów jego, nazwali „GRAJEWO".

Źródło: „Echa Płockie i Łomżyńskie" nr 83 z 1902 r.

Znasz już legendę o powstaniu Grajewa - jest to jednak tylko legenda. Tak na prawdę Grajewo nazwę swą zawdzięcza Jaćwingom, którzy niegdyś zamieszkiwali te tereny. Pierwotnie Słowo „GREVA" - znaczyło jeziorzysko, starorzecze. Później przekształcono je na „GREJWY", a z czasem: „GRAJWO". Ostatecznie pozostała nazwa „GRAJEWO".

Najważniejszym symbolem miasta jest jego herb. W herbie Grajewa na niebieskim tle znajduje się kroczący, czerwony wilk na tle trzech zielonych drzew iglastych. Tak na prawdę nie wiemy kto i kiedy nadał miastu taki herb, ani dlaczego znalazł się na nim właśnie wilk. Być może dlatego, że dawno temu wokół miasta rozciągały się leśne puszcze, w których spotykano wilki, a może dlatego, że wilk jest groźnym zwierzęciem i miał odstraszać od Grajewa złych ludzi i nieszczęścia.
Herb Grajewa nie zawsze wyglądał tak samo jak dziś. Najstarszy jego wizerunek, który się zachował pochodzi z odcisku pieczęci z początku XIX wieku (widać go na tym okrągłym obrazku obok). Kolejne nieco inne już jego wizerunki pochodzą z okresu II Rzeczpospolitej i lat po II wojnie światowej.

Chcesz wiedzieć więcej? Zapraszamy do Grajewskiej Izby Historycznej przy ul. Ełckiej 30